

## Karta för snårig implementeringsterräng

Recenserad bok: Implementeringsboken: så inför du nytt som gör nytta.

Författare: Henna Hasson och Ulrica von Thiele Schwarz.

Förlag: Natur & Kultur, 2023, Stockholm.

*Implementeringsboken: så inför du nytt som gör nytta* är en hjälpsam karta och vägvisare för personer som arbetar med implementering. I boken följer vi Kim som är ansvarig för att driva implementering av ett nytt arbetssätt för kvalitetsutveckling i en verksamhet. Tillsammans med Kim tar vi oss igenom implementeringsprocessen från start till mål och guidas genom processens olika faser och steg med utförliga beskrivningar och förklaringar. Men Hasson och von Thiele Schwarz låter oss inte fastna i detaljerna utan zoomar återkommande ut så vi ser hela kartan och påminns oss om att ha helheten och den samlade nyttan av implementeringen i fokus.

Implementeringsprocesser är ständigt pågående i välfärdens verksamheter, inte minst inom hälso- och sjukvården och socialtjänstens områden, med målen att öka kvalitet, effektivitet och jämlikhet. Vägen från utveckling av nya behandlingar till att de når patienter och klienter kan vara lång, och studier som ofta citeras anger 17 år i genomsnitt. En anledning är att utveckling av själva innovationerna – det vill säga ”det som ska implementeras” – har varit betydligt mer i fokus än implementeringen.

Ett exempel är det nationella kunskapsstyrningssystemet där fokus framför allt varit på utveckling av kunskapsstöd medan implementeringen av stöden kommit i skymundan. I en avsiktsförklaring mellan Socialdepartementet och Sveriges Kommuner och Regioner (Gemensam inriktning för en sammanhållen och ändamålsenlig kunskapsstyrning för hälso- och sjukvården, 2024) skiftas nu fokus mot implementering av kunskapsstöden och utmönstring av så kallad lågvärdevård, vilket ställer krav på regioners och kommuners kapacitet att driva dessa processer.

På motsvarande sätt ställer omställningen till Nära vård och den nya socialtjänstlagen krav på verksamheter att driva storskalig och många gånger komplex implementering av nya arbetssätt samt utmönstring av arbetssätt som inte längre är önskade. Att det behövs kapacitet och kunskap på olika nivåer i verksamheter för att effektivt kunna driva implementering är uppenbart - samtidigt saknas ofta just den kapaciteten och kunskapen. En bok är givetvis inte lösningen på dessa utmaningar – men en bok som förpackar den vetenskapliga litteraturen så den blir användbar och tillgänglig är ett viktigt bidrag. Hassons och von Thiele Schwarzs bok bidrar med något som saknats - en välutvecklad och tydlig karta att navigera efter för personer med uppdrag att på olika sätt driva och stödja implementering.

Implementeringsboken inleds med ett kapitel som ger en övergripande introduktion till implementering som dynamiska processer i överlappade faser och där grupper och organisationers ansvar och engagemang poängteras. Boken är därefter indelad i tre delar där den första delen fokuserar på behovsbedömning, analys av problem och möjlig nytta. Boken första del lägger också tonvikt på att välja rätt innovation – och på att avbryta planer på implementering om rätt förutsättningar saknas. Del två handlar om att lära känna innovationen på djupet – här tydliggörs programlogik, kärnkomponenter och samspelet mellan följsamhet och anpassning. Läsaren får hjälp att identifiera vad som verkligen måste bevaras för att innovationens förväntade effekt inte ska gå förlorad, samtidigt som lokala anpassningar möjliggörs. Del tre visar hur man gör innovationen varaktig i vardagen med analys av hinder, val av lämpliga implementeringsstrategier, uppföljning och ett ändamålsenligt ledarskap. I alla dessa steg följer vi Kims arbete vilket konkretiserar processen och knyter den till en verklighet som är så allmängiltig att alla kan känna igen sig.

I boken presenteras teoretisk kunskap med referenser till vetenskaplig litteratur och tillämpningar av teorin i ett väl fungerande samspel. Språket är lättillgängligt och tillämpningarna är verksamhetsnära och förtydligas med liknelser, exempel från vardagliga situationer och från studier. Konkretiseringar och tillämpningar tas sedan ytterligare ett steg då vi hela tiden återkommer till Kims funderingar, hur han konfronteras med både nedslående och upplyftande insikter och hur han tar sig an dessa. Viktigt för tillämpbarheten är också att syftet med de olika stegen i processen förklaras och motiveras. Förutom en fördjupad förståelse för processen så får läsarna som följer bokens implementeringskarta stöd att bedöma när de ska följa den upptrampade vägen och när de kan göra egna vägval.

Hasson och von Thiele Schwarz delar sin expertis i en viktig bok som erbjuder en hjälpsam, användbar och detaljerad karta att navigera efter i implementeringsprocesser. Boken kan med fördel läsas från början till slut och kommer därefter fungera som en uppslagsbok att återvända till när vägledning och inspiration behövs. Jag har använt boken som kurslitteratur på kurser om implementering och den är mycket uppskattad av studenterna.

Malin Tistad är lärare och forskare vid Institutionen för hälsa och välfärd vid Högskolan Dalarna. Hon har mångårig erfarenhet av forskning och undervisning om implementering.

*Malin Tistad,  
docent,  
Högskolan Dalarna,  
E-post: mti@du.se*